

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Middelste zaagbek (*Mergus serrator*) A069

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De middelste zaagbek is een grote duikeend. Het mannetje is te herkennen aan een bont verenkleed, een donkergroene kop met dubbele kuif en een relatief lange, rode, gezaagde snavel. Het vrouwtje is grijsachtig en heeft een bruine kop. De broedgebieden van de middelste zaagbek liggen in het noorden, in West-Europa in zuidelijke richting tot in Denemarken, Noord-Duitsland en de Britse Eilanden. In Nederland werd de middelste zaagbek in de laatste decennia een schaarse, doch regelmatige broedvogel met naar schatting 35-45 paren in 1998-2000. In de winter komen daar de overwinteraars bij, die komen vooral uit Noord-Scandinavië, de Baltische staten, Polen en Noordwest Rusland. In koude winters zijn de aantallen hoger.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de populatie van de middelste zaagbek in de Europese Unie is gunstig. De broedgebieden van de in de Europese Unie broedende middelste zaagbekken liggen in de boreale en sub-arctische delen van Europa en West-Siberië en op Groenland. De overwinteringsgebieden liggen in West-, Midden- en Zuid-Europa. Bij de middelste zaagbek worden zes populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante Noord-, NW- en Centraal-Europese populatie (met broedgebieden in Noord-Europa, IJsland en Oost-Groenland) wordt geschat op 170.000 vogels. Hiervan verblijft naar schatting 4% in Nederland.

3. Ecologische vereisten

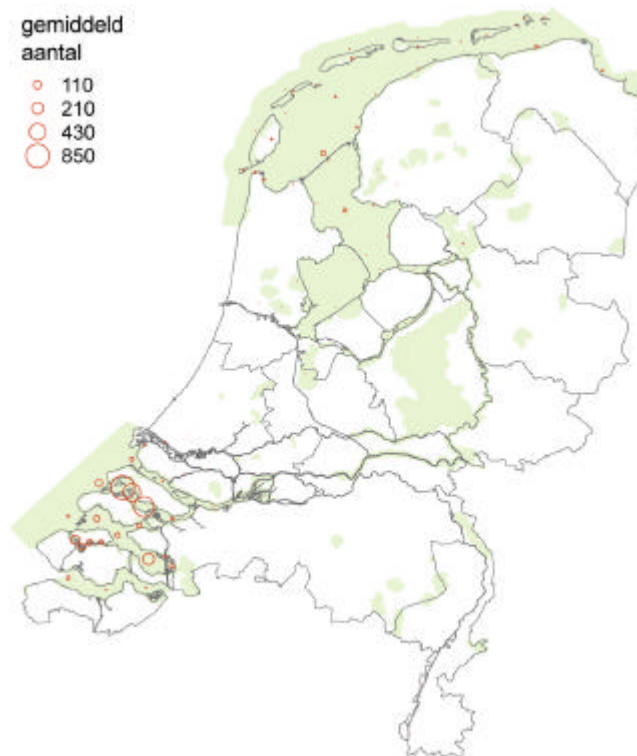
Leefgebied: De middelste zaagbek verblijft vooral in estuaria, maar 's nachts ook op de aangrenzende binnenwateren. De soort foerageert voornamelijk in ondiepe wateren en tot op 3.5-7.0 m diepte, en rust/slaapt in beschutte bochten of in de luwte van eilanden en dijken. Hij foerageert ook 's nachts. De middelste zaagbek maakt tevens gebruik van grote gemeenschappelijke slaappleaatsen. Hij is een 'oogjager' en daarom is hij gesteld op helder water.

Voedsel: De middelste zaagbek is voornamelijk viseter. Hij bejaagt en bemachtigd zijn vis onder water. De soort heeft circa 300 gr vis per dag nodig. Zijn dieet is vaak een afspiegeling van het lokale aanbod aan kleinere vis van 7-8 cm lang. Het bestaat vooral uit soorten zoals spiering, maar incidenteel ook uit paling. Daarnaast eet de middelste zaagbek ook (water)insecten, kreeftachtigen, wormen en zoetwatermollusken.

Rust: Windsurfers en andere waterecreanten vormen de belangrijkste bron van verstoring voor de middelste zaagbek. In het Deltagebied blijven voor de middelste zaagbek geschikte wateren zoals delen van de Grevelingen waarschijnlijk vanwege te hoge recreatiedruk onbenut. Ook de scheepvaart en eventuele windmolenparken op het water of op de waterkant verstoren de middelste zaagbek, vanaf een afstand van 150 m. De precieze afstand is afhankelijk van de situatie ter plaatse. De middelste zaagbek verdrinkt gemakkelijk in visnetten ('warnetten').

4. Huidig voorkomen

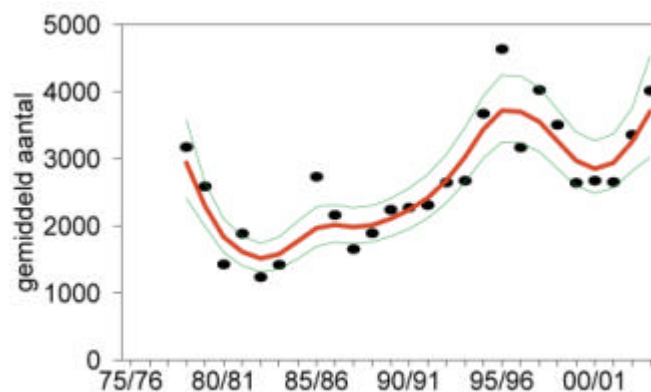
Overwinterende middelste zaagbekken zijn in Nederland sterk geconcentreerd in de zoute wateren van het Deltagebied. Van enige betekenis was vroeger ook het IJsselmeer.

Verspreidingskaart middelste zaagbek

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De aantallen middelste zaagbekken in Nederland zijn na 1987 gedurende enige tijd toegenomen, met name in de zoute Deltawateren. Dat gebeurde deels ten koste van de aantallen in de Waddenzee, het IJsselmeer en het Volkerak.

Aantalsontwikkeling middelste zaagbek

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de middelste zaagbek laat na 1981 (1981-2003) een matige toename zien. Over de meest recente periode 1995-2003 is de populatie stabiel.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Er zijn geen aanwijzingen voor veranderingen in het natuurlijke verspreidingsgebied van de middelste zaagbek binnen Nederland.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

De aantallen van de middelste zaagbek zijn niet afgenomen.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De omvang en de kwaliteit van geschikt leefgebied voor de middelste zaagbek nemen niet wezenlijk af.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het is niet te verwachten dat de omstandigheden voor de middelste zaagbek wezenlijk zullen verslechteren.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 331 0 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van de huidige situatie volstaat voor deze soort.

Oordeel: gunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	Gunstig
Populatie-trend	gunstig	Gunstig
Leefgebied	gunstig	Gunstig
Toekomst	gunstig	Gunstig
Eindoordeel	gunstig	Gunstig

6. Bronnen

- Arts F.A. & Meininger P.L. 1995. Ecologisch profiel van de Middelste Zaagbek *Mergus serrator*. Rapport 95.24. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Eerden M.R. van, Dubbeldam W. & Muller J. 1999. Sterfte van watervogels door visserij met staande netten. RIZA-rapport 99.060. RIZA, Lelystad.
- Platteuw M. & Beekman J.H. 1994. Verstoring van watervogels door scheepvaart op Ketelmeer en IJsselmeer. Limosa 67: 27-33.
- Wiersma P. 1996. Dieet en conditie van overwinterende Middelste en Grote Zaagbekken in het IJsselmeergebied, 1979-1987. Werkdocument 96.086. Rijkswaterstaat Directie Flevoland & RIZA, Lelystad.